

Зварич Р.Є.,

к.е.н., доцент,

докторант кафедри міжнародної економіки,
Тернопільський національний економічний університет

АЛЬТЕРГЛОБАЛЬНІ ПРИНЦИПИ СТІЙКОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Анотація. У статті досліджено базові засади альтерглобальних принципів стійкості суспільства та встановлено вектори їх розвитку. Доведено необхідність системи управління за принципом нової демократії та реалізації рішень і дій за принципом субсидіарності, спільної спадщини та економічної різноманітності. Обґрунтовано важливість екологічної стійкості системи життєзабезпечення планети, підтримки його біорізноманіття та продовольчої безпеки. Запропоновано умови транспонування і застосування принципів альтерглобалізації в міжнародній торгівлі та інвестиціях.

Ключові слова: альтерглобалізація, екологічна стійкість, монокультурність, нова демократія, продовольча безпека, спільна спадщина, субсидіарність.

Постановка проблеми. Процес економічної корекції і регулювання відбувається вертикально (знизу-вверх) та досить динамічно, а сучасна економіка вимагає нової системи і нових ідей (деякі з них уже почали реалізуватися на практиці). Важливо звернути увагу на низку концептуально-практичних альтернативних проявів, таких як: нові принципи, що створюють основу для життєздатної системи, яка працює не для корпоративного прибутку, а для людей і навколишнього середовища; ідеї рекультивації людських благ, які раніше використовувалися всіма народами, а тепер здебільшого приватизовані; досягнення концепції вагомого зміщення потужності (від глобального до локального); пряме управління, за якого глобальна економіка різко впливає на місцеву: енергію, нафту, транспорт, виробництво, сільське господарство, засоби масової інформації, і т. д.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен глобалізації та її парадоксальну динаміку вивчали Д. Іпп, А. МакГрю, Р. Робертсон, К. О'Рурк, Р. Фіндлі, Т. Фрідман, Т. Халт, Д. Хельд. Напрями в концептуалізації амбівалентних рушійних сил та альтернативних шляхів розвитку економіки розглядали Д. Аткинсон, Л. Елліот, Д. Каванья, Д. Мандер, Е. Мілліот, А. Мокій, Д. Плейерс, Г. Турно.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні актуалізується завдання розробки та імплементації програми перетворень, що повинна бути альтернативною та глобальною. Становлення альтернативи глобалізації є втіленням нових принципів функціонування світової системи, які б ґрунтувалися на засадах соціального партнерства, екологічного захисту та реальних демократичних цінностей. Для досягнення повної стійкості суспільства всі міжнародні, національні, і регіональні правила та інститути економічної політики повинні бути розроблені відповідно до певних принципів. Ці та інші аспекти формування альтерглобальних принципів

стійкості суспільства залишаються дискусійними та потребують подальших наукових досліджень.

Мета статті полягає у дослідженні базових засад та встановленні векторів розвитку альтерглобальних принципів стійкості суспільства та умов їх застосування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Принципи організації, що були описані як «антикорпоративна глобалізація» або «проглобальна справедливість», варто розуміти як основу для подальшого розвитку світової економіки. Саме наявність цих принципів виокремлює певну спільність між розрізними групами з тисячами окремих лідерів і сотнями різних важливих питань, яку можна вважати рухом за справедливістю. Ці принципи досить різко контрастують із принципами, що аргументують економічну глобалізацію, яка у вузькому сенсі обслуговує невелику кількість суб'єктів за рахунок навколишнього середовища і великої кількості людей. Глобальна ідеологія останнього півстоліття розуміла вільну торгівлю та інвестиції як чинник процвітання та запоруку демократії. Наполегливою була мантра корпоративних і урядових лідерів: уряди, щоб залишатися конкурентоспроможними в умовах глобальної економіки, повинні послабити державне регулювання і створити сприятливий клімат для іноземних інвестицій (переважно за рахунок прав працівників і екологічної цілісності). Так, М. Барлоу¹ влучно зазначила, що «недержавні корпорації привели до виникнення корпоративних держав».

Сьогодні ж прийшов час для створення здорових, стійких громад, які працюють для всіх. Здорові, стійкі громади – це провідна підтримка в установах, що вимірюють її продуктивність за рахунок її внеску в довгострокове благополуччя людей, спільноти і природи та розподілу енергії на справедливій основі серед усіх зацікавлених сторін суспільства. Такі громади вимірюють її істотні якості, у першу чергу добробут усього народу. Кожне стійке співтовариство і нація прагнуть досягти достатньої самозабезпеченості в задоволенні основних потреб, включаючи продовольство, житло, чисту воду, енергетику, освіту, охорону здоров'я, участь у політичному житті і культурі, для забезпечення засобів до існування, громадянських свобод, а також відчуття сенсу особистості кожного з її членів.

Нова демократія. Основною вимогою громадянської акції протесту у Сіетлі була демократія. Демократія процвітає тоді, коли люди мають організований захист своїх громадських прав та захищають свої інтереси через відповідних виборних посадових осіб. Протягом останніх двох десятиліть уряди передали більшу частину свого суверенітету в руки глобальних корпорацій. Прихильники альтерглобалізму виступають за перехід від урядів, які обслуговують інтереси корпорацій, до урядів, що обслуговуватимуть простих людей та їх громади. Підзвітність займає центральне місце в «живій демократії». Коли рішення приймаються тими, хто буде нести відповідальність за наслідки, наприклад коли співтовариство демократично вирішує, як управляти лісами навколо своїх будинків, що зна-

¹ Мод Вікторія Барлоу (народилася 24 травня 1947 р.) – автор, активіст, голова Національної Ради канадців (правозахисна організація для громадян), одна із засновників проєкту «Блакитна Планета» (боротьба на міжнародному рівні за право людини на воду) та Міжнародного форуму з глобалізації в м. Сан-Франциско, радник гамбурзької Всесвітньої ради майбутнього.

ходяться в басейні рік, для боротьби з повенями і великою водою, вони, ймовірно, дадуть високий пріоритет сталому довгостроковому здоров'ю цих лісів, тому що їх власний добробут і добробут їх дітей перебувають під загрозою. Це вже не той випадок, коли управлінські рішення знаходяться в руках іноземної корпорації, чії керівники живуть на відстані декількох тисяч кілометрів і, крім того, мають правовий мандат на максимізацію короткострокової віддачі для акціонерів. Акціонери, своєю чергою, можуть навіть не знати, що вони володіють акціями цієї конкретної компанії, не кажучи вже про місцезнаходження даних лісів. Ці обставини призводять до того, що директори розглядають тільки миттєвий прибуток, що може бути отриманий унаслідок вирубки дерев; вони не бачать витрат, які будуть спричинені потенційними повенями, зсувами і порушенням місцевого водопостачання, а також впливу даних катаклізмів на оточуючий світ.

Принцип нової демократії означає створення систем управління, які дають право голосу тим, хто буде нести витрати, коли прийматиметься рішення. Це також означає обмеження прав і повноважень дистанційних власників та зобов'язання тих, хто має повноваження на прийняття рішень, нести відповідальність за власні дії, що приносять шкоду іншим. Домінуючий інститут глобальної економіки – публічно-торгова корпорація з обмеженою відповідальністю, що порушує ці умови інституціоналізаційно-крайньою формою дистанційної власності й ізолює акціонерів, від імені яких корпорація діє від відповідальності за шкоду, яку ці дії можуть заподіяти іншим. Цей обсяг включає в себе десятки прикладів організованих громадян з ініціативи «нової демократії», і вони настільки ж різноманітні, як і умови, що призвели до них. Деякі з них невеликі – на рівні громад (76 сімей, які сформували рибний кооператив в сільських районах Чилі), інші – великі й охоплюють цілі регіони або країни (Mondragon² Cooperative Corporation в Іспанії, Grameen Bank в Бангладеші, рух безземельних селян у Бразилії).

Субсидіарність. Економічна глобалізація тягне за собою передусім делокалізацію і безправність місцевих громад та економік. Проте високий відсоток людей на Землі все ще виживає за рахунок місцевої, общинної діяльності: дрібного фермерства, місцевих ринків, місцевого виробництва для місцевого споживання. Ця традиційна система дала цим людям змогу залишити під контролем їх економічну і продовольчу безпеку, а також підтримувати життєздатність своїх громад і культур. Навіть у розвинутих країнах більшість джерел засобів до існування традиційно були пов'язані з місцевим економічним виробництвом. Економічна глобалізація це швидко демонтувала на користь експортоорієнтованих економік на чолі з глобальними корпораціями. Це призводить до ліквідації місцевих засобів для існування, місцевих робочих місць і значно знижує самодостатність місцевих громад. Необхідно створити нові правила та структури, які свідомо сприяли б усьому місцевому і дотримувалися б принципу субсидіарності, тобто принципу, коли будь-які рішення і дії можуть бути реалізовані лише на

місцевому рівні. Тобто якщо виробнича потужність знаходиться на місцевому рівні, то влада та рішення повинні здійснюватися також там. Якщо необхідна додаткова діяльність, що не може бути задоволена на місцевому рівні, то тільки тоді влада може перейти на наступний вищий рівень – рівень регіону, держави чи світу. Політика «місце тут – продавай тут» і локальне нагромадження капіталу повинні бути кодифіковані. Економічні структури повинні бути спроектовані для переміщення економічної і політичної влади вниз, у бік локального, а не в глобальному напрямі.

Субсидіарність поважає думку, що суверенітет належить народу. Іншими словами, законна влада рухається вгору від населення через виявлення їх демократичної волі. Таким чином, авторитет більш віддалених рівнів управління є підлеглим авторитету більш локальних рівнів, які отримали більш широкі можливості для безпосередньої участі громадян. Рішення вважаються правильно прийнятими тоді, коли вони прийняті індивідами, які знаходяться якомога ближче до тих, на кого будуть направлені їх наслідки. Більшість справ самодостатніх місцевих економік належним чином повинні залишитися місцевим жителям і установам; а такі питання, як, наприклад, питання глобального потепління, що вимагають колективних дій у глобальному масштабі, мають базуватися на активній участі глобальних інститутів. Принцип субсидіарності визнає невід'ємне демократичне право на самовизначення для народів, громад і націй доти, доки його реалізація не порушує аналогічних прав інших. Це право належним чином забезпечено за рахунок (а) місцевого та національного володіння і контролю ресурсами і виробничими фондами; (б) місцевих і національних органів нормотворчості в системі, в якій центральні рівні влади підтримують місцеві в досягненні цілей самовизначеності; (в) місцевої та національної самозабезпеченості в задоволенні потреб з місцевих та національних ресурсів у максимально можливій мірі. Домінування локальної власності, локальної політичної влади і самостійність означають меншу зовнішню залежність і вразливість до експлуатації та скорочення або ліквідації конкурентної боротьби за робочі місця, ринки, гроші та матеріальні ресурси, за якої переможець отримує все і яка є центральною для глобальної економічної системи. Однак це не означає ізоляцію.

Екологічна стійкість. Усе життя на Землі залежить від міцного здоров'я в системі життєзабезпечення планети, а також підтримки його біорізноманіття. Кінцевою мірою довготривалої життєздатності економічної системи повинна нарешті бути наявність можливості задовольнити справжні потреби людей, не порушуючи можливість майбутніх поколінь задовольняти свої потреби та не применшуючи природне розмаїття життя на Землі. Таким чином, будь-яке стійке суспільство має бути впевненим у тому, що (а) темпи використання ресурсів не перевищують темпи регенерації; (б) темпи споживання ресурсів не перевищують норми, за яких поновлювані субститути поступово вводяться в експлуатацію; (в) показники викиду забруднюючих речовин та розміщення відходів не перевищують темпи їх нешкідливого поглинання.

На жаль, економічна глобалізація є за своєю природою шкідливою для навколишнього середовища, оскільки вона залежить від власної життєздатності за протилежного набору стандартів: постійне збільшення товарного споживання, розширення використання ресурсів та зростаюча диспозиція забруднюючих відходів в океані, на землі та в повітрі. Основна особливість глобалізації: експортно-орієнтоване виробництво є за своєю сутністю руйнівним, оскільки воно приносить посилення гло-

² Сьома за величиною іспанська компанія за виручкою і провідна бізнес-група. У кінці 2008 р. забезпечувала зайнятість для 92 773 осіб, що працюють у 256 компаніях за чотирма напрямками: фінанси, промисловість, роздрібна торгівля і знання. Мондрагонські кооперативи діють відповідно до дистрибутивної бізнес-моделі, заснованої на засадах інтересів народу і суверенітету праці, яка уможливила створення дуже згуртованих компаній, що базуються на солідарності із сильним соціальним аспектом, але не нехтують якістю. Ці кооперативи є власністю їх робітників, а влада ґрунтується на принципі «одна людина – один голос».

бальної транспортної діяльності, а отже, більш широке використання викопного палива, холодильного обладнання, упаковки, і дуже дорогих та екологічно деструктивних нових елементів інфраструктури, таких як будівництво гребель, портів, доріг, аеропортів, каналів, трубопроводів, і т. д. У сільськогосподарській галузі перехід до промислово-експортних систем також завдає шкоди ґрунтам і водам, отруює їх пестицидами та генетично забруднює генетично-модифікованими рослинами. Проте за правилами глобалізаційно-бюрократичних інструментів глобалізація прискорює коммодифікацію і приватизацію ресурсів, які мають основоположне значення для життя. Наприклад, прісна вода: вона привласнює загальноглобальні надбання, такі як повітря й океани, перетворюючи їх на звалища для відходів; пригнічує здатність країн мати своє власне навколишнє середовище і медико-санітарні правила; відокремлює фермерів і звичайних людей від їх історичних зв'язків із землею шляхом заміни промислових систем і дистанціювання від екологічних світоглядів; вона є основним інструментом в поширенні інвазивних видів, включаючи смертельних комарів та інших організмів; вона підміняє гомогенність, монокультуру і біорізноманітність і безпосередньо обслуговує некеровану корпоративну владу.

Спільна спадщина. Існують ресурси спільної спадщини, які є колективним первородним правом цілого роду щодо спільного їх використання всіма на справедливій основі. Ми вважаємо, що існують три категорії ресурсів спільної спадщини. Перша категорія включає в себе воду, землю, повітря, ліси та рибний промисел, від яких залежить життя кожної людини. Друга включає в себе культуру і знання, які є колективними творіннями нашого роду. І, нарешті, більш сучасні спільні ресурси – це ті суспільні послуги, які уряд здійснює від імені всіх людей для вирішення таких основних потреб, як охорона здоров'я, освіта, громадська безпека, а також соціальне забезпечення. Усі ці ресурси спільної спадщини знаходяться під великою напругою, оскільки корпорації прагнуть їх приватизувати і перетворити на товар. У сукупності ці три категорії ресурсів становлять основу всього реального багатства. Зрештою, без них немає ні життя, ні цивілізації. Здорові суспільства визнають і винагороджують індивідуальний внесок у збільшення корисної продуктивності природних ресурсів або розширення загального людського пулу культури і знань. Водночас вони визнають, що не людина створила природні багатства планети, як і базовий обсяг загальних знань.

Різноманітність. Кілька десятиліть тому можна було вийти з дому і знайти місце з іншою архітектурою, іншими пейзажем, мовою, способом життя, одягом, різними цінностями. Нині фермери, кіновиробники та мільйони людей протестують на підтримку цього розмаїття. Десятки тисяч громад по всьому світу вдосконалили систему управління місцевими ресурсами, яка працювала, але була підірвана корпоративним керівництвом глобалізації. Проте культурне, біологічне, соціальне та економічне розмаїття є центральним і ключовим для гідного, цікавого і здорового життя. Різноманітність є ключем до життєздатності, стійкості та інноваційного потенціалу будь-якої живої системи. Багате розмаїття людського досвіду і потенціалу знаходить своє відображення в культурному розмаїтті, яке забезпечує свого роду культурний генофонд для стимулювання інновацій до все більш високих рівнів соціальної, інтелектуальної і духовної досконалості та створює відчуття ідентичності, спільноти і сенсу. Економічна різноманітність є основою стійкої, стабільної, енергоефективної, самодостат-

ньої місцевої економіки, яка служить потребам людей, громад і природи. Біологічне різноманіття має важливе значення для комплексних, саморегулюючих, самовідновлюючих процесів екосистеми, від яких у кінцевому рахунку походять усе життя і багатство.

Глобальні корпорації гребують різноманітністю, оскільки для них це джерело неефективності та невизначеності, передусім це зменшення прибутку. Вони прагнуть скоротити витрати і підвищити контроль над ринком за допомогою культурної гомогенізації, економічної спеціалізації, а також ліквідації збиткових видів. Корпоративний прибуток отримується за рахунок економії на масштабі, скорочення витрат на управління, а також підвищення залежності окремих осіб і громад від продуктів та послуг, що вони змогли вигідно продати. Корпоративні логотипи замінили справжні місцеві культури як основне джерело особистісної ідентичності. Спільноти, які колись створили власні цінності для існування за рахунок місцевих підприємств із використанням місцевої робочої сили і ресурсів для задоволення місцевих потреб, тепер змушені залежати від продажу своєї праці і ресурсів віддаленими корпораціями на якихось ринках, над якими вони не мають ніякого контролю. Біологічна життєздатність підринається втратою біологічного різноманіття, яка створює наростаючу, нестійку залежність від застосування дорогих і досить часто токсичних добрив та пестицидів. Люди і спільноти платять дорогу ціну за втрачені послуги, що природа колись надавала безкоштовно, а корпорації та їх дистанційні власники отримують свої прибутки.

Продовольча безпека та безпечність. Спільноти і нації є стабільними і безпечними, коли їх люди забезпечені достатньою кількістю їжі, особливо коли ці нації можуть себе забезпечити власними продуктами харчування. Люди також потребують безпечної їжі – товару, який стає все більш дефіцитним. Монопольний контроль харчових продуктів та насіння невеликою кількістю корпорацій загрожує мільйонам фермерів, продовольчій безпеці та безпеці десятків мільйонів людей. Глобальні правила торгівлі сьогодні сприяють виробничій моделі сільського господарства, що швидко знищує дрібних фермерів, які виробляють основні продукти харчування для місцевого споживання. Глобалізоване сільське господарство є рушійною силою дрібних фермерів, що працюють на землі, і переміщує їх із пестицидних та машинно-інтенсивних монокультур, що виробляють предмети розкоші на експорт великої екологічно-соціальної вартості. Водночас біотехнології приносять безліч нових екологічних ризиків та ризиків, пов'язаних зі здоров'ям. Нові правила торгівлі повинні визнати, що виробництво продуктів харчування для місцевих громад повинно бути на вершині ієрархії цінностей у сільському господарстві. Місцеве самозабезпечення виробництвом продуктів харчування та здоровими, безпечними харчовими продуктами слід розглядати як основне право людини. Більш короткі торгові відстані і зменшення залежності від дорогих ресурсів, що транспортуються на великі відстані, є ключем до нової парадигми продовольчої системи.

Кошти. Відповідно до діючих правил, економічна глобалізація збільшила розрив між багатими і бідними країнами, між багатими і бідними верствами населення в більшості країн, а також між жінками і чоловіками. Соціальні зміщення і напруженість, як результат, стали одними з найбільш серйозних загроз миру і безпеки у всьому світі. Більш високий рівень справедливості як між країнами, так і всередині них,

зміцнили б демократію і стійкість громад. Зниження зростаючого розриву між багатими і бідними країнами вимагає спочатку скасування нелегітимних боргів бідних країн. Воно також вимагає заміни діючих інститутів глобального управління новими, які б включали глобальну справедливість серед своїх принципів роботи. Що стосується нерівності всередині країн, то ключовим недоліком поточної домінуючої системи є те, що ринки реагують на бажання тих, хто має кошти, та ігнорують навіть основні потреби тих, хто їх не має. Надмірна нерівність у доходах і власності спотворює розподіл економічних ресурсів, виключає всіх, окрім дуже багатих, від виразної демократичної участі, підриває інституційну легітимність і створює соціальну нестабільність.

Жінки становлять більшість дрібних виробників продуктів харчування, які все ще забезпечують більшу частину потреби планети в продуктах харчування. Отже, вони найбільше страждають від глобалізації сільськогосподарської системи. Крім того, більшість робітників на світових складальних лініях глобальних корпорацій, таких як Nike, Dell та ін., є жінки, тому вони найбільше страждають від потогінних умов робочих місць у багатьох із них. Неважливо, чи це сільськогосподарські робітники, чи заводські, жінки є переважно доморобітницями та вихователями, а більша частина цієї роботи не оплачується. І так само, як найнижчі шаблі глобальних складальних ліній складаються переважно з жінок, корпоративними керівниками і глобальними чиновниками здебільшого є чоловіки, зміцнюючи своїм становищем гендерну нерівність в оплаті праці. У переповнено-зростаючому світі з обмеженими лімітами навколишнього середовища людський вид протистоїть усе більш болючому компромісу між експансією марнотратного матеріального споживання багатих і задоволенням основних потреб кожної людини.

Застосування принципів альтерглобалізації. Ці принципи виглядають дзеркально протилежними принципам, які керують інститутами корпоративної глобальної економіки. Імперативи цієї системи створюють самозміцнюючий стимул приватизації та монополізації ресурсів спільної спадщини; централізацію влади і повноважень для тих небагатих, хто захищений від юридичної відповідальності за наслідки своїх рішень для добробуту людей і планети; живу і мертву конкуренцію, яка ділить світ на великих переможців і ще більших переможених; безвідповідальну екстерналізацію витрат; знищення культурного, біологічного та економічного різноманіття; ігнорування смертельних ризиків для здоров'я людини і навколишнього середовища. Настав час зміни інститутів корпоративної глобалізації інститутами і правилами, які будуть краще задовольняти потреби людей і планети.

Запропоновані принципи є організаційними основами для визначення правових стимулів, політик і інститутів, що можуть підтримувати стійкість суспільства. Для транспонування даних принципів стійкості суспільства на міжнародну торгівлю та інвестиції потрібно дотримуватися таких умов. *Міжнародні торговельні та інвестиційні системи повинні поважати законну роль демократичних урядів на всіх рівнях.* У співпраці з громадянським суспільством уряди повинні мати можливість установлювати політику з питань розвитку та добробуту свого народу. Це означає дотримання права кожної спільноти і нації демократичного самовизначення,

у тому числі право визначати умови – у співпраці з іншими спільнотами та націями, – за яких вони хотіли б вступити в торгівлю з іншими або запросити інших інвестувати гроші у свою економіку. *Міжнародні торговельні та інвестиційні системи повинні гарантувати загальне надбання людства, повагу, заохочення прав людини, прав трудящих, жінок, корінних народів і дітей.* Права місцевих громад на захист і використання своїх природних ресурсів для забезпечення потреби свого населення на стійкій основі повинні бути дотримані. Будь-яка міжнародна угода про торгівлю та інвестиції повинна належним чином підтримувати такі місцеві і національні правила. *Всі міжнародні угоди повинні підтримувати створення стійких суспільств.*

Висновки. Усі альтернативні глобальні зусилля потрібно спрямовувати на залучення та організацію людей, прийняття ними ризиків щодо встановлення контролю над своїм життям і ресурсами для просування загального блага. Стійкі суспільства є хорошими сусідами, які беруть участь в кооперативних, мирних і взаємовигідних відносинах з усіма людьми за допомогою торгівлі, культурного обміну, а також обміну інформацією та технологіями. Великою потребою сьогодні є нова система, що повністю трансформує поточну домінуючу ієрархію цінностей, за якої корпоративні прибутки і створення багатства знаходяться на вершині, залишаючи стійкість поза увагою, що нагадує формулу катастрофи. Зусилля осіб або корпорацій монополізувати право володіння істотним ресурсом спільної спадщини, таким як вода чи ліс, а також виключити потреби інших на них, слід уважати як неприйнятні. Стійкі громади повинні одночасно захищати права працівників у формальному секторі і задовольняти життєві потреби великої кількості людей у неформальному, а також тих, хто безробітний чи неповністю зайнятий. Соціальна справедливість і більша рівність між народами, всередині країн, між етнічними групами, між класами, між жінками і чоловіками є наріжними каменями стійких суспільств.

Література:

1. Pleyers G. *Alter-Globalization: Becoming Actors in a Global Age* / G. Pleyers. – Cambridge: Polity Press, 2013. – 336 с.
2. Milliot E. *The Paradoxes of Globalisation* / E. Milliot, N. Tournois. – Chippenham and Eastbourne: CPI Antony Rowe, 2010. – 313 с.
3. Friedman T. *The World is Flat: The Globalized World in the Twenty-First Century* / T. Friedman. – London: Penguin, 2006. – 593 с.
4. Cavanagh J. *Alternatives to Economic Globalization: A Better World Is Possible* / J. Cavanagh, J. Mander. – San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, Inc., 2009. – 408 с.
5. Held D. *Globalization Theory: Approaches and Controversies* / D. Held, A. McGrew. – Cambridge: Polity, 2007. – 288 с.
6. Зварич Р.С. Теоретико-методологічні основи процесів альтерглобалізації / Р.С. Зварич // Журнал європейської економіки. – 2015. – Т. 14. – № 4. – С. 422–437.
7. Findlay R. *Power and Plenty: Trade, War, and the World Economy in the Second Millennium* / R. Findlay, K. O'Rourke. – Princeton (NJ): Princeton University Press, 2009. – 648 с.
8. Robertson R. *The Three Waves of Globalization. A History of a Developing Global Consciousness* / R. Robertson. – Nova Scotia: Fernwood Publishing & Zed Books, 2003. – 304 с.
9. Elliott L. *The Age of Insecurity* / L. Elliott, D. Atkinson. – London: Verso Books, 1999. – 256 с. – (First Edition).
10. Мокій А.І. Формування полюсів конкурентоспроможності як чинник підвищення економічної безпеки регіонів / А.І. Мокій, Н.А. Мікула, О.І. Дацко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». – 2013. – Вип. 5. – С. 3–8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2013_5_2.

³ Під потогінними умовами мається на увазі підприємство з низькою зарплатою і важкими умовами праці.

Зварыч Р.Е. Альтерглобальные принципы устойчивости общества

Аннотация. В статье исследованы базовые начала альтерглобальных принципов устойчивости общества и установлены векторы их развития. Доведена необходимость системы управления по принципу новой демократии и реализации решений и действий по принципу субсидиарности, общего наследия и экономического разнообразия. Обоснована важность экологической устойчивости системы жизнеобеспечения планеты, поддержания его биоразнообразия и продовольственной безопасности. Предложены условия транспонирования и применения принципов альтерглобализации в международной торговле и инвестициях.

Ключевые слова: альтерглобализация, экологическая устойчивость, монокультурность, новая демократия, продовольственная безопасность, общее наследие, субсидиарность.

Zvarych R.Y. Alter-global principles of society sustainability

Summary. The basic foundations of alter-global principles of society sustainability are researched and vectors of their development are defined. The necessity of management system based on the principle of a new democracy is proved; and the implementation of decisions and actions on the principle of subsidiarity, the common heritage and economic diversity are grounded. The importance of environmental sustainability of the life support systems of the planet, its biodiversity maintenance and food security are substantiated. The conditions of transposition and application of the principles of alter-globalization for the international trade and investment are proposed.

Keywords: alter-globalization, environmental sustainability, monoculturalism, new democracy, food security, common heritage, subsidiarity.